

«فرهیختگان» در گفت‌وگو با ۴ رئیس دانشگاه وضعیت درآمدهای اختصاصی‌شان را بررسی کرد

بابودجه‌های دولتی نمی‌توان انتظار توسعه علمی داشت

فاطمه طاری بخش
رئیس‌کلان گروه دانشگاه

کسب درآمد اختصاصی یکی از کارورزی‌های دانشگاه‌های مطرح دنیا برای رسیدن به استقلال مالی محسوب می‌شود. اتفاقی که در دانشگاه‌های

دولتی ایران علی‌رغم تاکیداتی که نسبت به این حوزه صورت می‌گیرد، چندان اهمیتی به آن نمی‌شود. نکته مهم در این میان اما تاکیدات مسئولان نظام آموزش عالی برای حرکت دانشگاه‌ها به سمت درآمدزایی و کاهش وابستگی به بودجه عمومی است. علی‌خطی، معاون اداری مالی وزارت علوم ۱۱ شهریور ماه امسال اعلام کرد که درآمد اختصاصی

دانشگاه‌ها ۱۰ هزار میلیارد تومان خواهد بود. درآمدهایی که البته نباست از محل فروش تحقیقات، فناوری، انعقاد قرارداد با صنعت و برگزاری دوره‌های کوتاه‌مدت باشد اما به نظر می‌رسد هنوز راه زیادی برای تحقق این حوزه در نظام آموزش عالی باقی مانده است. به عبارت دیگر سهم پژوهش و قراردادهای صنعتی از رقم کل درآمدهای اختصاصی هنوز

استقبال صنایع از دانشگاه‌ها بهتر نشده است

منصور انبیا
رئیس دانشگاه علم و صنعت

منصور انبیا، رئیس دانشگاه علم و صنعت با اظهار اینکه درآمد اختصاصی امسال دانشگاه از پارسل بیشتر می‌شود، گفت: «درآمد اختصاصی پارسل ما نسبت به ۱۴۰۰ یا رشد ۱۰۰ درصدی هم‌راه بود و توانستیم حدود ۲۴ تا ۲۵ میلیارد تومان درآمد اختصاصی داشته باشیم. باید این مسأله را هم بگویم که تنها راه برای افزایش درآمد اختصاصی این است که دانشگاه‌ها مشکلات کشور را حل کنند.» او گفت: «طبیعتاً دانشگاه می‌تواند بعد از حل نیازها حق الزحمه خود را از صنایع بگیرد. صنایع کشور نیازهای بسیاری دارند و اگر تمام دانشگاه‌های کشور هم بسیج شوند، با توجه به اینکه این نیازها اکتفا شده؛ دانشگاه‌ها باید سال‌های سال با فشرده‌گی و حجم بالاتر این حوزه فعالیت انجام دهند تا نیازهای آنها را پوشش دهند. اما متأسفانه به این دلیل که مدیریت، مدیریت روزمرگی است صنایع علاقه نشان نمی‌دهند.» رئیس دانشگاه علم و صنعت با بیان مثالی درخصوص ضرری که با عدم اعتماد صنایع به دانشگاه‌ها می‌رسد، گفت: «حوزه نفت، حوزه بسیار وسیعی است. در این صنعت ۴ بخش مختلف شرکت ملی نفت، شرکت ملی گاز، پتروشیمی و پالایشگاه‌ها وجود دارد. هر کدام از این حوزه‌ها دنیایی صاحب شرکت و پایین دست دارد. مثلاً در حوزه شرکت نفت باید بیاورد که کار این شرکت این است که نفت را از داخل زمین به سطح زمین بیاورد و مخازن نفت را شناسایی کند. ضریب استحصال نفت در کشور ما ۲۵ درصد است یعنی ۷۵ درصد از نفت را هرگز نمی‌توانیم به سطح زمین بیاوریم. با توجه به اینکه رشته تخصصی‌ام نفت است، می‌گویم اگر بتوانیم ضریب استحصال نفت را از ۲۵ درصد به ۲۶ برسانیم با بهای نفت امروز، ۲۰ میلیارد دلار به سرمایه ملی کشور اضافه می‌شود. این ۲۰ میلیارد دلار به اعتبارات سال ۱۴۰۲ پهلو می‌زند. این تنها برای یک چاه نفت است.» انبیا

باتاکید بر اینکه چنین کاری تنها با توسعه فناوری امکان‌پذیر است، عنوان کرد: «صاحب این دانش، دانشمندان و خانه دانشمندان دانشگاه است. پس دانشگاه‌های ما توانمند هستند و کسی نمی‌تواند توانایی دانشگاه‌ها را دست‌کم بگیرد. دانشگاه می‌تواند. دانشگاه‌های ایران یک درصد علم دنیا را تولید می‌کنند. آیا نمی‌توانند نیاز صنایع ما که صنایع قدیمی هستند و ۴۰ الی ۴۰ سال از علم روز عقب‌تر هستند را برآورده کنند؟ مدیران، مدیران روزمرگی هستند و مدیر آینده نیستند و اشکال این است. اما دانشگاه‌ها ظرفیت خوبی دارند. دانشگاه این پتانسیل را دارد و اگر این اتفاق بیفتد، هم نیاز کشور حل می‌شود و هم منابع تاحد خوبی افزایش خواهند داشت.» او تصریح کرد: «ما تا مسئولی را می‌بینیم که مقداری بودجه دارد، همگی به عنوان رئیس دانشگاه سر و دست می‌کشیم که جلو برویم و عرض ارادتی داشته باشیم. اما اینکه بخواهند به اصطلاح روزی دو هزار تومان کف دست ما بگذرانند ما بتوانیم دانشگاه را برگردانیم. درست نیست. اصلاً چرا باید این‌طور باشد؟ دانشگاه علم دارد و باید بتواند علم خود را به راحتی به ثروت تبدیل کند. اما جلو نمی‌آیند. این معادله دو طرف دارد و یک طرفه نمی‌توان آن را حل و فصل کرد. این یکی از همان اشکالات اساسی است.»

متوسط سهم اعضای هیات علمی همکار با صنایع ۳۰ درصد است

رئیس دانشگاه علم و صنعت ایران درباره استقبال صنایع از همکاری با دانشگاه‌ها گفت: «متأسفانه باید بگویم که استقبال صنعت بهتر نبود، هر چند شاید در ظاهر کمی هم بهتر شده باشد که این مسأله به مرور زمان طبیعی است و اصلاً این رشد اجتناب‌ناپذیر است. اما روند این رشد آن‌طور که باید متناسب با ظرفیت دانشگاه‌ها باشد، نبوده است. مسأله دیگر اینکه مقام معظم رهبری می‌گویند باید شتاب بیشتری کنیم. این شتاب در صنعت

مهدي ميرمحمدی

سود خواهند برد؛ چراکه از یک سو نیاز جامعه و صنعت رفع شده و از سوی دیگر دانشگاه درآمدی را کسب خواهد کرد. «نصراً زاده تصریح کرد: برای افزایش درآمدهای اختصاصی، بودجه پژوهش و فناوری را افزایش دادیم، همچنین برخی منابعی را برای توسعه منابع درآمد دست‌ور کار داریم که از آن هم استفاده خواهیم کرد. در حوزه آموزش هم تلاش می‌کنیم با در دست‌ور کار قرار دادن برگزاری دوره‌ها و اعطای مدرک غیرمستقل دانشگاهی و حرکت به سمت برگزاری دوره‌های کوتاه‌مدت که از ۶ ماه تا ۲ سال را شامل می‌شود، بتوانیم درآمدزایی برای دانشگاه داشته باشیم. طبیعتاً این دوره‌ها هم برای جامعه و هم دانشگاه مفید خواهد بود.» رئیس دانشگاه تبریز بیان داشت: «تعداد شرکت‌های دانش‌بنیان ما نسبت به سال ۱۴۰۱، دو برابر افزایش داشته است. این شرکت‌ها برای دانشگاه آورده دارد؛ چراکه بخشی از فروش آنها نصیب دانشگاه می‌شود و خود شرکت‌ها هم از مزیت‌هایی که دانشگاه‌ها به آنها می‌دهند، بهره‌مند می‌شوند. نکته دیگر اینکه دانشگاه‌ها اگر بخواهند درآمدهایشان را افزایش دهند باید ارتباط‌شان را با جامعه تنگ‌تنگ کنند تا هم نیاز جامعه رفع شده و هم نیاز مالی دانشگاه حل شود.» او به چگونگی جذب دانشجوی بورسیه صنعتی اشاره و تصریح کرد: «قرار است با همکاری صنایع مختلف مثل گروه خودروسازی سایپا، تراکتورسازی و... براساس مذاکراتی که انجام گرفته و سیاستی که وزارت علوم و بنیاد نخبگان دنبال می‌کند، برای سال تحصیلی جدید بیش از ۲۴ نفر را در این دانشگاه از طریق بورسیه صنعتی جذب کنیم. البته این تعداد تنها از طریق کنکور جذب می‌شوند. خوشبختانه امروز در دانشگاه‌های کشور و صنعت این باور و فرهنگ ایجاد شده که با این کار هر دو طرف سود می‌برند از این رو با توجه به حجم قراردادهایی که امضا شده و ارتباطاتی که شکل گرفته، می‌فهمیم که هم صنعت و هم دانشگاه با شتاب زیادی این مسیر را طی می‌کنند و این هم تنها راه توسعه دانشگاه و صنعت است.»

بخش دیگری از درآمدهای دانشگاه به بالاسری طرح‌های تحقیقاتی مربوط است که شامل قراردادهای دانشگاه با بخش‌های مختلف، اجاره بخش‌های استیجاری دانشگاه و تولیدات در حوزه‌های کشاورزی و صنعتی است. او با بیان اینکه یکی دیگر از منابع درآمدی ما مربوط به حوزه آموزشی است که از طریق برگزاری کلاس‌های مهارتی، دوره‌های غیررسمی و... تامین می‌شود، افزود: «سال گذشته توانستیم بیش از ۴۰ درصد بیشتر از آنچه در این زمینه پیش‌بینی کرده‌ایم، کسب درآمد اختصاصی داشته باشیم. به عبارت دیگر پیش‌بینی می‌کردیم که ۹۰ میلیارد تومان کسب درآمد داشته باشیم که این میزان به ۱۳۵ میلیارد تومان رسیده بود. البته امسال هم پیش‌بینی‌مان بیشتر از این مقدار خواهد بود و در نظر داریم تا به ۱۵۰ میلیارد تومان درآمد برسیم. نکته دیگر اینکه حدود ۱۵ درصد بودجه دانشگاه تبریز از محل درآمد اختصاصی تامین می‌شود؛ هر چند در قیاس با دیگر دانشگاه‌ها عدد بزرگی نیست.» رئیس دانشگاه تبریز اظهار داشت: «با توجه به اقداماتی که از سوی مجموعه وزارت علوم در مأموریت‌گرایی دانشگاه‌ها صورت می‌گیرد و البته با توجه به برنامه‌ریزی خودمان با جذب بورسیه‌های صنعتی، افزایش تعداد طرح‌های تحقیقاتی، ایجاد مراکز فناوری تخصصی و عقد قرارداد با صنعت و جامعه و از محل فروش علم و تحقیقات درآمد اختصاصی دانشگاه تا حد زیادی افزایش پیدا خواهد کرد. در برنامه‌های که برای خودمان تدوین کرده‌ایم، امیدواریم در پایان دوره ۴ ساله، بیش از ۶۰ درصد بودجه دانشگاه از محل درآمد‌های اختصاصی تامین شود. کاری که اکثر دانشگاه‌های دنیا هم آن را دنبال می‌کنند.» او با بیان اینکه امروز وزارت علوم و خودمان تلاش زیادی برای جذب دانشجوی در بورسیه صنعتی و دیگر بورس‌ها داریم، افزود: «نکته دیگر بحث سامانه‌هایی است که تا امروز راه‌اندازی شده و از طریق آن نیاز جامعه و صنعت به دانشگاه‌ها منتقل می‌شود، طبیعتاً در اینجاست که هر دو طرف

تامین ۱۵ درصد بودجه دانشگاه از طریق درآمدهای اختصاصی

صفر نصرالله زاده
رئیس دانشگاه تبریز

صفر نصرالله زاده، رئیس دانشگاه تبریز درباره میزان درآمد‌های اختصاصی این دانشگاه گفت: «پیش از پاسخ به این سؤال باید بگویم ۲۱۱ هزار دانشجو و ۲۰ دانشکده داریم. از این تعداد ۵۲ درصد دانشجویان دختر و ۴۸ درصد هم دانشجوی پسر است و بیش از ۴۰ درصد از دانشجوی مقطع تحصیلات تکمیلی هستند. نکته‌ای که اینجا درباره درآمد‌های اختصاصی مطرح می‌شود، اینکه حدود یک‌سوم دانشجوی دوره‌های کارشناسی ما مشرفه‌پرند بوده که بخشی از درآمدهای ما از این طریق تامین می‌شود. همچنین یک‌سوم دانشجویان دوره کارشناسی ارشد و دکتری هم مشرفه‌پرند بوده و این بخش را هم باید به درآمدهای اختصاصی اضافه

سعید نصرالله زاده

رشد بودجه اختصاصی دانشگاه خواجه نصیر نسبت به سال پیش چشمگیر نیست

امیررضا شاهانی
رئیس دانشگاه خواجه نصیرالدین طوسی

امیررضا شاهانی، رئیس دانشگاه خواجه نصیرالدین طوسی درباره درآمد‌های اختصاصی بیان کرد: «بودجه‌های اختصاصی دانشگاه ما نسبت به سال قبل رشد داشته است اما این رشد قابل توجه نیست. رشد عمده‌ای نیست و ما به دنبال این هستیم که سهم درآمدهای اقتصادی را افزایش دهیم.» رئیس دانشگاه خواجه نصیر با اشاره به اینکه درآمدهای اختصاصی دانشگاه به صورت معمول با از دانشجویان شهریه‌پرداز یا از قراردادهای پژوهشی تامین می‌شود، گفت: «قرار است که بخش دومی که مربوط به قراردادهای پژوهشی می‌شود را تقویت کنیم و در این مدت کوتاهی که من به دانشگاه آمده‌ام قراردادهایی را امضا کرده‌ایم. علاوه بر آن برنامه‌های دیگری برای درآمدزایی داریم و طبق آن، سازمان سرمایه‌گذاری دانشگاه راه‌اندازی می‌کنیم و ذیل آن فعالیت‌های درآمدزایی دانشگاه انجام دهیم. این سازمان قرار است ذیل ریاست دانشگاه ایجاد شود.» شاهانی با تاکید بر اینکه وضعیت ارتباطی کل دانشگاه با صنعت خوب نیست، افزود: «یعنی انتظار این است که صنایع به قدری به دانشگاه‌ها خصوصاً دانشگاه‌های فنی مراجعه کنند که فرصتی برای دانشگاه‌ها نماند اما این‌طور نیست و دانشگاه‌ها فرصت بسیاری دارند. البته این

ارتباط صفر نیست و برخی از صنایع پیشترتر هستند و بیشتر به سراغ دانشگاه می‌آیند و برخی از صنایع کمتر مراجعه می‌کنند. اما متأسفانه برخی از صنایعی که مردم نیز از آن ناراضی هستند از آن دست صنایعی هستند که کمتر به سراغ دانشگاه‌ها می‌آیند. برای مثال ما با صنعت

امیررضا شاهانی

زیر ۱۵ درصد است، درحالی‌که طی سال‌های اخیر برنامه‌ریزی‌های مختلف برای پیوند دانشگاه با صنعت و جامعه صورت گرفته که از جمله آن می‌توان به راه‌اندازی سامانه‌هایی مانند نان اشاره کرد. در این گزارش به سراغ چهار رئیس دانشگاه بزرگ کشور رفته‌ایم تا در کنار سهم درآمدهای اختصاصی‌شان، از چالش‌های موجود در این حوزه بپرسیم.

باید ساختارهای ارتباط دانشگاه‌ها با صنایع ایجاد شود

سید محمد مقیمی
رئیس دانشگاه تهران

سید محمد مقیمی، رئیس دانشگاه تهران با تاکید بر اینکه درآمدهای اختصاصی دانشگاه‌ها بسیار اهمیت دارد، بیان کرد: «قاعدتاً اگر می‌خواهیم به این استقلال برسیم باید میزان اتکای خودمان را به بودجه‌های دولتی کاهش دهیم. ضمن اینکه اگر هدف استقلال را دنبال نکنیم درحال حاضر میزان بودجه‌های عمومی به‌گونه‌ای است که نمی‌توانیم روی این بودجه‌ها برای توسعه علمی حساب کنیم؛ چراکه این بودجه‌ها بیشتر برای حفظ وضع موجود کفایت می‌کند. بنابراین اگر می‌خواهیم رشد و تحول را در نظام آموزش عالی داشته باشیم باید بیشتر به سوی درآمدهای جدید و تنوع درآمدی برویم.»

او در همین زمینه افزود: «عمده درآمدهای دانشجویی در گذشته در شهریه دانشجویی و بالاسری که از طرح‌های پژوهشی خلاصه می‌شد، اما در حال حاضر تنوع درآمدی را ایجاد کرده‌ایم و در کنار آن نیز شهریه دانشجویان بومی سرجای خودش است. بحث جذب دانشجویی بین‌الملل در این راستا در دست‌ور کار ما قرار دارد و ما تغییرات اساسی روی کمیّت و کیفیت جذب دانشجویان بین‌الملل داشتیم.» مقیمی با اشاره به اینکه از سمت خیران کمک‌هایی به دانشگاه تهران شده است، عنوان کرد: «عمده این کمک‌ها در بحث زیرساخت‌های تجهیزاتی و زیرساخت‌های فیزیکی دانشگاه بوده است، اما الان به این سمت می‌رویم که خیران کمک‌های خود را برای تحقق مأموریت‌های اصلی دانشگاه و ترویج علم انجام می‌دهند. مثلاً نشان عالی دانش و جشنواره‌های علمی و... که خیران کمک می‌کنند. نکته دیگر نیز بحث تبدیل به احسن دارایی‌های موجود دانشگاه است که ما تلاش می‌کنیم از دارایی‌هایی که ممکن است سال‌ها را کند مانده‌اند، بهره‌وری بیشتری داشته باشیم. همچنین طرح‌های مختلفی که عمدتاً مربوط به ایجاد شرکت‌های نوآور و دانش‌بنیان است که از کنار آن نیز درآمد‌های خوبی نصیب دانشگاه می‌شود.»

تکالیف قانونی باعث تعامل دانشگاه و صنعت است

رئیس دانشگاه تهران درخصوص استقبال صنایع از دانشگاه‌ها گفت: «من اخیراً شنیدیم که آقای رئیس جمهور ابلاغیه‌ای داشته و سازمان صمت و وزارت کار را مکلف کرده تا با آموزش عالی همکاری بیشتری داشته باشند. اما درخصوص صنعت و دانشگاه حرف‌های بسیاری زده شده مبنی بر اینکه دانش باید در خدمت جامعه و صنعت باشد و این موضوع تنها با استقبال صنایع محقق می‌شود؛ هر چند مواعی هم از هر دو طرف در این زمینه وجود دارد. بخشی مربوط به این است که ما در دانشگاه‌ها سازوکارهای مناسبی را پیاده نکرده‌ایم. بخش دیگر مربوط به این است که صنایع، اقبال عمومی در تعامل با دانشگاه‌ها نشان نمی‌دهند و ترجیح می‌دهند به صورت فردی یا برخی از محققان و اساتید ارتباط داشته باشند اما این ارتباط ارگانیک نیست.» او بیان داشت: «ما در دانشگاه تهران به صورت انفرادی با برخی از صنایع مذاکراتی انجام دادیم. نشست‌های مختلفی را با صنایع مختلف داشتیم و یکی از آنها ایجاد پردیس‌های علم و فناوری در صنعت است. معتقدیم اگر قرار است این ارتباط شکل گیرد، باید ساختارهای آن به‌وجود آید. البته نباید انتظار داشته باشیم که این بازدهی یک‌روزه و دوروزه اتفاق افتد؛ با شرایط ایده‌آل فاصله داریم و ما باید تکالیف قانونی برای صنایع ایجاد کنیم. بورس صنعت خوب است اما کافی نیست و ارتباط باید پایدار باشد و تکالیف قانونی و ساختاری می‌تواند باعث تعامل بهتر و اثرگذارتر شود.»

سید محمد میرمحمدی